

České zdravotnictví jako časovaná bomba

Dohodněme se na nezbytných reformách, dokud máme budoucnost ve vlastních rukou!

Všechny současné problémy našeho zdravotnictví jsou pouze předzvěstí velkých budoucích problémů. Rozhodování o řešení těchto problémů je zásadní a vyžaduje komplexní systémovou reformu. Ta nemůže být provedena ze dne na den úzkou skupinou vládních představitelů, ale vyžaduje určitý čas na vyladění celého systému a především celospolečenský konsensus, který umožní vznik dlouhodobého scénáře.

Projekt Kulatého stolu k budoucnosti financování zdravotnictví má napomoci vzniku kultivované, věcné a pro občany srozumitelné diskuse zaměřené na vymezení dlouhodobých problémů našeho zdravotnictví. Projekt má poskytnout zázemí pro vytvoření variant řešení těchto problémů a podpořit snahu o dosažení shody mezi všemi zainteresovanými partnery v čele s politickými stranami.

Proč výdaje na zdravotnictví porostou?

V posledních patnácti letech¹ došlo k výrazné proměně české populace. Průměrná délka života se v naší zemi prodloužila o 4 roky, porodnost se v průběhu tohoto období snížila o 21 %. Počet lidí v důchodovém věku se od začátku devadesátých let téměř nezměnil.

Pohled na období následujících 15 let je více alarmující. V roce 2021, kdy půjdou do důchodu silné ročníky narozené v šedesátých letech, bude každý pátý občan v důchodovém věku. Oproti současnosti lze počítat s 43% nárůstem obyvatel v kategorii nad 65 let. Populace bude stárnout, více občanů se bude dožívat vyššího věku, který s sebou přináší větší pravděpodobnost onemocnění. V důsledku demografického vývoje lze v daném období očekávat potřebu nárůstu výdajů na zdravotní péči poskytovanou seniorům o více než čtvrtinu. Zapomínat ale nelze ani na příjmovou stránku dnešního systému zdravotnictví, kdy snížení počtu lidí v produktivním věku způsobí nezanedbatelný pokles příjmů systému veřejného zdravotního pojištění – do roku 2020 o jednu dvanáctinu dnešních příjmů.

Změna věkového rozložení obyvatel souvisí i se změnami ve struktuře nemocí. Roste počet chronicky nemocných lidí, které medicína neumí zcela vyléčit, ale umí jejich stav stabilizovat. Ohrožují nás civilizační choroby. Všechny tyto změny mají samozřejmě finanční souvislosti.

Například náklady na léčení nemocí oběhové soustavy, které v roce 2005 představovaly téměř 11 % výdajů na zdravotní péči, vzrostly za posledních 5 let téměř 2krát. Alarmující je ovšem také fakt, že úmrtnost na tuto diagnózu je v ČR o 40% vyšší než je průměr v Evropské unii.

¹ Použitá data za období 1991 – 2005, zdroj Český statistický úřad, Eurostat a OECD Health Data 2006.

Další příčinou růstu výdajů na zdravotnictví je dostupnost nových účinnějších a bezpečnějších (a zároveň dražších) léčebných postupů. To vede nejenom k záměně levnějších postupů za dražší, ale především to rozšiřuje počet léčených občanů. Pokud je například náhrada kyčelního kloubu riziková, tak ji podstupuje málo lidí. Když se stane bezpečná a přináší dobré výsledky, požaduje ji mnohem více lidí. Tyto změny jsou v mnoha ohledech pozitivní, jsou však vykoupeny růstem výdajů na celý zdravotnický systém. Od roku 2000 se výdaje zvedaly průměrně o 8 % ročně, což výrazně převyšuje i dnešní velmi vysoké tempo růstu ekonomiky.

Velmi opomíjenou skutečností je i nárůst potřeby ošetrovatelské péče o osoby s výrazným omezením soběstačnosti, ve většině případů spojeným s chronickým onemocněním. Péče o tyto osoby je nyní ve značné míře zajišťována mimo zdravotnický a sociální systém, především neformálním (a neplaceným) způsobem - rodinou. Mění se model společnosti a nepřítomnost členů rodiny v důsledku zaměstnání povede k dalším výdajům na zajištění potřebné péče o tyto občany za úhradu.

Jaké to bude mít důsledky?

Česká republika patří k zemím s nejvyšším podílem veřejných prostředků na úhradách zdravotní péče, přičemž mezi vyspělými státy patří zároveň k zemím s průměrnými celkovými výdaji na zdravotnictví (měřeno podílem na HDP). Vyznačujeme se nejrychleji stárnoucí populací. Ekonomická stabilita zdravotnického systému je v dlouhodobém horizontu beze změn neudržitelná. Vzhledem k možnostem dnešní medicíny budou celkové zdroje určené na zdravotní péči vždy nedostatečné. Nárůst finanční nákladnosti systému vyvolává otázku, odkud mají být rostoucí výdaje placeny - zda z veřejných rozpočtů nebo ze soukromých zdrojů formou nárůstu spoluúčasti či přímých plateb. V případě veřejných rozpočtů máme na výběr mezi zvýšením sazby pojistného na zdravotní pojištění, zvýšením daní, nebo snížením jiných veřejných výdajů (například na školství nebo dopravní infrastrukturu).

Konečné rozhodování o těchto dlouhodobých reformách bude probíhat na úrovni parlamentu a tedy v prostředí soutěže politických stran. Dopady rozhodnutí však ponесou všichni občané. Proto je velmi důležité, aby právě tyto dopady byly posuzovány pečlivě, na základě dostupných a věrohodných údajů a předpovědí a aby se na této diskusi mohla v co nejvyšší míře podílet celá veřejnost.